Derme Değerlendirme

BY 4082 DERME GELİŞTİRME (Elektronik Kaynaklar)

Dr. Özlem Bayram

19 Şubat 2009

Derme Değerlendirme

Amaçları:

- Derme geliştirme çalışmalarının başarısını değerlendirme
- Derme geliştirme politikalarının izlenmesi ve denetlenmesi
- Gereksinim duyulan kaynakların belirlenmesi için ampirik verilerin sağlanması

Derme Değerlendirme

Etki Faktörleri:

- Zaman ve coğrafya
- Eldeki kaynaklar
- Dermenin niceliği ve derinliği
- Potansiyel ve reel kullanıcı grupları
- Hizmet verilen topluluk
- İşbirliği protokolleri
- Uzun vadeli plan gereksinimi

Derme Değerlendirme Yöntemleri -1-

Derme Değerlendirme Yöntemleri -2-

- Derme merkezli iç kaynaklı (Derme merkezli) verilere dayalı yöntemler
  - ❖Karşılaştırmalı analiz tekniği
    - ➢ **Diğer bilgi merkezleri**
    - ➢ **Standart listeler (çekirdek yayın listesi, bibliyografyalar, kataloglar gibi)**
  - ❖Profesyonel bir kişiye danışma

Derme Değerlendirme Yöntemleri -3- Derme standartları

- Derme standartları (Farklı bilgi merkezi dermelerine özgü ALA, IFLA ve ISO standartları)
  - **NISO /ISO Standartları : National Information Standards Organization 2001, 2003: International Organization for Standardization: ISO Standartları 1991, 1998, 2003 : Bilgi erişim standartları.**
- **IFLA Standartları (Standards for Public Libraries) 1973, 1986, 2000.**

Derme Değerlendirme Yöntemleri -4-

- **Atıf Analizi yönteminden yararlanma**:

Atıf terimi, bir dokümanda verilen başka bir metnin bir bölümüne ya da tamamına ilişkin refrans olarak tanımlanmaktadır. Atıfta bulunulan ve atıfta bulunan çalışmalar arasındaki ilişkilerin incelenmesiyle atıf indeksleri ortaya çıkmıştır.

Derme Değerlendirme Yöntemleri -5-

❖ **Atıf Analizi yönteminden yararlanma -2-**

- Atıf analizi çalışmalarının temel kaynağı, **Journal Citation Reports'**dur. Ancak sadece İngilizce dilinde yayımlanan süreli yayınlar için atıf sıklığı <her süreli yayına yapılan toplam atıf sayısı> değerlerine göre dergiler önem sıralarına, etki faktörlerine ve güncellik değerlerine göre sıralamalarını yayınlar.

Derme Değerlendirme Yöntemleri -6-

- Derme merkezli dış kaynaklı (Kullanıcı merkezli) verilere dayalı yöntemler
  - ❖ Metrik değerlendirme: Dolaşım istatistikleri ve / veya diğer istatistikler ve
    - Sipariş istek formları ile
    - "ILL" : kütüphanelerarası ÖVİ istatistikleri karşılaştırılması
    - Kullanıcı araştırmaları
    - Rafta bulunabilirlik ve/veya diğer erişim uçlarına yönelik araştırma

Kullanıcı Analizi -1-

- Farklı grupların nicel ve nitelik özelliklerine göre tanımlanması
- Dermenin gruplandırılması (konu, tür ve dil)
- Dermenin ayrıntılı analizi
- Yukarıdaki değişkenlere göre kullanım ve kullanıcı analizi

Kullanıcı Analizi -2-

Sonuç:

- Ölçümlerin değerlendirilmesi: Derme gelişimi ve kullanıcı gruplarının istek ve ihtiyaçları arasındaki ilişki
- Kullanıcı tatmini
- Diğer ölçümler

Derme Değerlendirme

Örnek: Ekin Gençlik ve Kültür Merkezi Kütüphanesi

İzlenecek adımlar:

1. Değerlendirme planının tasarlanması
2. Standart yöntemlerden en az birinin seçilmesi ve planının uygulanması ; bulguların rapor haline getirilmesi

Derme Değerlendirme

Örnek (devam)

Hedef : Derme kullanıcıların gereksinimlerini ve isteklerini karşılamada yeterli olup olmadığını belirlemek.

Sorgulanabilecek İşlevler:

- Aranan materyale ulaşım sağlanabiliyor mu? İlgili yöntem: Rafta erişimin test edilmesi

Derme Değerlendirme

İşlevler -2-

- Derme, gençlere yönelik hizmetleri destekliyor mu? (ilişkili yöntemler: Karşılaştırmalı analiz, kullanıcı araştırmaları gibi)
- Derme diğer bilgi merkezleri ile karşılaştırıldığında...
- En çok istenen materyalden yeterli kopya bulunuyor mu ? (İlişkili yöntemler: Katalog istatistikleri, rafta erişilebilirlik gibi)

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Kütüphanenin temel amacı kullanıcıları için farklı düzeylerdeki bilgiyi derlemek, düzenlemek ve erişimlerini sağlamaktır. Bu doğrultuda *Association of College and Research Libraries* tarafından üniversite kütüphanelerine yönelik standartlar belirlenmiştir. İlgili standartlar, özellikle derme değerlendirme çalışmalarına ışık tutması bakımından buraya uyarlanmıştır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Derme Yönetimi : Kütüphane, akademik programlarını desteklemek amacıyla araştırma ve öğrenim faaliyetleri kapsamında farklı gereksinimlere cevap vermek üzere her çeşit materyali seçmek ve sağlamakla yükümlüdür.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Derme yönetimi, satın alma, bağış ve değişim olarak uygulanan geleneksel yöntemlerin yanısıra teknolojik gelişmelere bağlı olarak elektronik vertabanlarının erişimine olanak tanıyan abonelik, kiralama (leasing) ve kaynak paylaşımı ve/veya diğer işbirliği politikalarının belirlediği işlevleri içerir.
- Derme akademik faaliyetleri destekleyecek yeterlilikte ve genişlikte olmalıdır: Bu anlamda sadece mülkiyet (sahiplik) ilkesi uyarınca kaynak sağlama ilkesi yeteli olmayacaktır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Üniversite programında yer alan genel disiplinleri destekleyecek kaynak bulundurmanın yanısıra yeni eklenen disiplin, çalışma konusu ve genel alanların uzantısı olan konularda da dermenin yeterli olması sağlanmalıdır.
- Kütüphane konsorsiyal uygulamalar ve işbirliği bağlamındaki çalışmalarla akademik programların geliştirilmesine katkıda bulunmalıdır.
- Kütüphane derme yönetimi kapsamında aracı firma v.b. kurum dışı ilişkilerin etkinliğinin değerlendirilmesinden sorumludur.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Derme Koruma Uygulamaları:

- Kütüphane, koruma ve saklama amaçlı programlara kütüphanelerearası ve /veya aracı firmalarla işbirliği çerçevesinde katılmalıdır. Bu tür programlar ulusal bir plan ya da projenin bir parçası olarak örgütlenmelidir:

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Kütüphane ortamı nem ve sıcaklık ile ses ayarları :
- Deniz Acun Sezgen'in *Ankara Üniversitesi Kütüphane Binaları* (1992) üzerine yürüttüğü tez çalışmasında ideal nem oranı %45-%55 ; ideal sıcaklık ise 20 -22 derece ve ses düzeyi de %40 ile 45 desibel olarak belirtilmiştir.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- ***Uluslararası arşiv standartlarına*** **göre de çok sık kullanılan materyal için koruma ısısı 16 ve 19 derece arasında; çok sık kullanılmayan materyal için ise 13 ve 16 derece arasında olmalıdır. Bu dereceler bir ya da iki derece aşağıda ya da yukarıda olabilir. Aynı standartlara göre standart nem oranı, %45 ve %60 arasında ve %5 fark opsiyonu ile altında veya üstünde olabilir. Bu standartlar doğrultusunda, maksimum ve minimum değerler dikkate alınarak ortalama bir standart seçilmelidir.**

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Kütüphanenin dermesini korumaya yönelik olarak felaket durumları için hem olabilecek zararın giderilmesi ve hem de önlenmesi kapsamında önceden belirlenmiş bir "acil planı" üniversitenin böyle durumlar için uygulanacak planı ile ilişkili olmalıdır.
- Materyalin kaybolması ve / veya çalınmasına karşı yeterli güvenlik tedbirleri alınmalıdır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Kütüphanenin temel amacı kullanıcıları için farklı düzeylerdeki bilgiyi derlemek, düzenlemek ve erişimlerini sağlamaktır. Bu doğrultuda *Association of College and Research Libraries* tarafından üniversite kütüphanelerine yönelik standartlar belirlenmiştir. İlgili standartlar, özellikle derme değerlendirme çalışmalarına ışık tutması bakımından buraya uyarlanmıştır

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Derme akademik faaliyetleri destekleyecek yeterlilikte ve genişlikte olmalıdır: Bu anlamda sadece mülkiyet (sahiplik) ilkesi uyarınca kaynak sağlama ilkesi yeteli olmayacaktır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Derme Yönetimi : Kütüphane, akademik programlarını desteklemek amacıyla araştırma ve öğrenim faaliyetleri kapsamında farklı gereksinimlere cevap vermek üzere her çeşit materyali seçmek ve sağlamakla yükümlüdür.**Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları**
- Derme yönetimi, satın alma, bağış ve değişim olarak uygulanan geleneksel yöntemlerin yanısıra teknolojik gelişmelere bağlı olarak elektronik vertabanlarının erişimine olanak tanıyan abonelik, kiralama (leasing) ve kaynak paylaşımı ve/veya diğer işbirliği politikalarının belirlediği işlevleri içerir.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Derme akademik faaliyetleri destekleyecek yeterlilikte ve genişlikte olmalıdır: Bu anlamda sadece mülkiyet (sahiplik) ilkesi uyarınca kaynak sağlama ilkesi yeteli olmayacaktır.
- Üniversite programında yer alan genel disiplinleri destekleyecek kaynak bulundurmanın yanısıra yeni eklenen disiplin, çalışma konusu ve genel alanların uzantısı olan konularda da dermenin yeterli olması sağlanmalıdır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Kütüphane konsorsiyal uygulamalar ve işbirliği bağlamındaki çalışmalarla akademik programların geliştirilmesine katkıda bulunmalıdır.
- Kütüphane derme yönetimi kapsamında aracı firma v.b. kurum dışı ilişkilerin etkinliğinin değerlendirilmesinden sorumludur.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Derme Koruma Uygulamaları:
- Kütüphane, koruma ve saklama amaçlı programlara kütüphanelerearası ve /veya aracı firmalarla işbirliği çerçevesinde katılmalıdır. Bu tür programlar ulusal bir plan ya da projenin bir parçası olarak örgütlenmelidir:

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Kütüphane ortamı nem ve sıcaklık ile ses ayarları :
- Deniz Acun Sezgen 'in *Ankara Üniversitesi Kütüphane Binaları* (1992) üzerine yürüttüğü tez çalışmasında ideal nem oranı %45- %55 ; ideal sıcaklık ise 20 -22 derece ve ses düzeyi de %40 ile 45 desibel olarak belirtilmiştir.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Uluslararası arşiv standartlarına göre de çok sık kullanılan materyal için koruma ısısı 16 ve 19 derece arasında; çok sık kullanılmayan materyal için ise 13 ve 16 derece arasında olmalıdır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Bu dereceler bir ya da iki derece aşağıda ya da yukarıda olabilir. Aynı standartlara göre standart nem oranı, %45 ve %60 arasında ve %5 fark opsiyonu ile altında veya üstünde olabilir. Bu standartlar doğrultusunda, maksimum ve minimum değerler dikkate alınarak ortalama bir standart seçilmelidir.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Kütüphanenin dermesini korumaya yönelik olarak felaket durumları için hem olabilecek zararın giderilmesi ve hem de önlenmesi kapsamında önceden belirlenmiş bir "acil planı" üniversitenin böyle durumlar için uygulanacak planı ile ilişkili olmalıdır.
- Materyalin kaybolması ve / veya çalınmasına karşı yeterli güvenlik tedbirleri alınmalıdır.

Halk Kütüphaneleri için Derme Standartları

- **NISO /ISO Standartları : National Information Standards Organization 2001, 2003:**

International Organization for Standardization: ISO Standartları 1991, 1998, 2003 : Bilgi erişim standartları.

- **IFLA Standartları (Standards for Public Libraries) 1973, 1986, 2000.**

İdari örgütlenme:

Yerel yönetim ve / veya merkezi yönetim

Derme: 1000 kişi için yıllık 250 kitap

3000 Nüfüslu bir yerleşim için kişi başına 3 kitap

Genel bir ilke olara kurulu bir kitap dermesi nüfus başına 2-3 kitap olmalıdır.

Halk Kütüphaneleri için Derme Standartları

Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standartlaştırma.Komite Toplantıları.23-25 Şubat 1988, Ankara. Kütüphaneler Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Halk Kütüphaneleri için Hizmet Kılavuzu. Kültür ve Turizm Bakanlığı,1987.